

קונטרס

י'קרא דמלכא המבואר

מכבוד קדושת מרן
בעל היקרא דמלכא זיע"א

פרשת בלק

עם ביאור משולב על דברי קדשו
והוספת ציונים והערות

נערך ע"י הרב"ג ר' אברהם זילבר שליט"א
בן מורנו ראש הישיבה שליט"א

כל הזכויות שמורות

למכון "מעיינות הרים"

להוצאת ספרי הצה"ק לבית זוועהיל
בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

רח' האדמו"ר רבי שלמה מזוועהיל, בית ישראל

ת.ד. 5088 ירושלים 91050

טל: 052-7646061 פקס: 02-5326464

דוא"ל: 5326464@gmail.com

יו"ל בסיוע הצה"ק זוועהיל

עיצוב ועימוד:

סוף פסוק – 0583256900

**סוף
פסוק**

בסוף, עימוד טוב קבע

פרשת בלק

תשי"ד

אמרו רז"ל (ד"ר א, ד) ראויין היו הברכות שברכם בלעם שיתברכו ע"י משה רבינו ע"ה והתוכחות של משה רבינו ע"ה שיצאו ע"י בלעם אלא אילו כן היו אומרים אוהב ברכם שונא הוכיחן. כי ידוע שבלעם היה במדרגת מרע"ה בקל"י זה לעומת זה כמאמר רז"ל (ספרי ברכה שנו זוה"ק ח"ג קצנ:) ולא קם נביא עוד בישראל

ביאורים

שונא הוכיחן^א. ואין לתמוה איך יחשבו ברכתיו של בלעם ותוכחותיו של משה באותו משקל, כי ידוע, שבלעם היה בבחינת הדעת במדרגת משה רבינו ע"ה, מצד מרכבת הטומאה בקל"י זה לעומת זה, כשמשה רבינו הוא בחינת הדעת דקדושה ובלעם הרשע בחינת הדעת של הסיטרא אחרא^ב, כמאמר רז"ל (ספרי ברכה פיסקא טז זוה"ק ח"ג קצנ:) ^ג, בדרש הכתוב (דברים לד, י): 'ולא קם נביא עוד בישראל כמשה' דהיינו דוקא בעם

סיבת הברכות והקללות ממשה ובלעם • זה לעומת זה שורש המדות הטובות והרעות • בלעם שיבחרם כדי להגדיל החטאים • עיקר הברכה כשגם הסט"א מסכים לזה • התפעלות האומות מעם ישראל.

אמרו רז"ל (ד"ר א, ד): 'ראויין היו הברכות שברכם בלעם שיתברכו ע"י משה רבינו ע"ה, והתוכחות של משה רבינו ע"ה שיצאו ע"י בלעם אלא אילו כן היו אומרים אוהב ברכם

צינים והערות

שחטא, כנזכר בספר התיקונים תקון ס"ט. ואח"כ נתברר הטוב לבדו במשה, כמש"ה ותרא אותו כי טוב הוא, ועיין בפסוק ויקח קרח וגו'. והרע לבדו בבלעם, אלא שעדיין היה בו מעורב קצת טוב, ולכן זכה לנבואה ולרוח הקדש בתחלתו, כמ"ש ז"ל, ולכן היה שקול כמשה ממש. אלא שמשה היה בדעת הטוב של הקדושה ובו התחיל ראשית תקון הכל מבחי' הדעת, ובלעם היה בדעת הרע של הקליפה, ובו התחיל ראשית ביור הרע של הבל, מבחינת הדעת. וזמ"ש, (במדבר כ"ד) ויודע דעת עליון, כי להיות בו ניצוצות קדושה מן הדעת עצמה וגם היה הוא דוגמתם מן הדעת של הקליפה, לכן היה נאחז בדעת עליון של הקדושה, והיה לו שם ידיעה והשגה^ג. ז"ל הספרי: 'ולא קם נביא בישראל כמשה. אבל באומות קם ואיזה זה בלעם בן בעור.'

א. ז"ל המדרש: 'ד"א אלה הדברים, א"ר אחא ב"ר חנינא ראיות היו התוכחות לומר מפי בלעם והברכות מפי משה, אלא אילו הוכיחם בלעם היו ישראל אומרים שונא מוכיחנו, ואילו ברכם משה היו אומות העולם אומרים אוהבן ברכן, אמר הקדוש ברוך הוא יוכיחן משה שאוהבן ויברכן בלעם ששונאן, כדי שיתבררו הברכות והתוכחות ביד ישראל'. **ב.** ראה שער הפסוקים להאריז"ל (פרשת שמות): 'הנה בחי' בלעם, כבר נתבאר, כי הוא הרע של הבל. וז"ס פסוק (דברים ל"ד) ולא קם נביא עוד בישראל כמשה, ודרשו רז"ל בישראל לא קם, אבל בא"ה קם. ומנו בלעם. ונודע מה שהקשו על מאמר זה בספר הזוהר, בסוף פ' שמות, אבל הענין יובן עם הנז"ל, כי שניהם מן הדעת דזעיר, מבחי' הבל כנזכר, כי היו מעורבים בו טוב ברע, ע"י חטאו של הבל

כמשה (דברים לד, י) אבל באוה"ע קם, וכמו שהי' במרע"ה כל מידות טובות לעומת זה היה בבלעם הרשע כל מידות רעות כמארו"ל (אבות ה, יט) עין רעה נפש רחבה ורוח גבוהה. וידוע פתגם הבעש"ט זצ"ל (ראה מאור עינים פר' חקת), שאדם טוב רואה בחברו הטוב, ולהיפך הרשע רואה באחרים הרע, דהיינו שכל אדם לגבי חברו הוא צלם ומראה שרואה בו את עצמו עד כדי כך שאם רואה ח"ו שאחד עובר עבירה זה סימן שיש בו מאותו החטא וצריך לשוב שאילו היה נקי מכל לא קרה לו זה שהזמין השי"ת לפניו.

ביאורים

לכל המידות הרעות¹, וידוע פתגם הבעש"ט זצ"ל (ראה מאור עינים פר' חקת)², שאדם טוב לצד שהוא מלא בטוב הוא רואה בחברו רק את הטוב, ולהיפך הרשע מצד שהוא מלא ברע הוא רואה באחרים רק את הרע, דהיינו שכל אדם לגבי חברו הוא כמו צלם ומראה שרואה בו את עצמו. עד כדי כך שאמרו הקדמונים שאם רואה אדם ח"ו שאחד עובר עבירה, זה סימן שיש בו מאותו החטא, וצריך לשוב עליו בתשובה, שאילו היה נקי מכל חטא ועוון, לא קרה לו מקרה כזה שהזמין השי"ת לפניו³.

ישראל לא היה עוד נביא בדרגת משה רבינו, אבל באומות העולם קם, והוא בלעם הרשע. וכמו שהי' במשה רבינו ע"ה כל מידות טובות, לעומת זה היה בבלעם הרשע כל מידות רעות, כמאמר דו"ל (אבות ה, יט): 'כל מי שיש בידו שלשה דברים הללו מתלמידיו של אברהם אבינו, ושלשה דברים אחרים מתלמידיו של בלעם הרשע, עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה מתלמידיו של אברהם אבינו, עין רעה ורוח גבוה ונפש רחבה מתלמידיו של בלעם הרשע', ואלו המידות הם שורש

ציונים והערות

אדם, אך מי שרואה שום רע בחברו הענין הוא כמו שמסתכל במראה, אם פניו מטונפין רואה גם כן במראה כך, ואם פניו נקיים אינו רואה במראה שום דופי כמו שהוא כך רואה¹. ו. ראה בעל שם טוב עה"ת בהגהות מקור מים חיים על פרשת בראשית אות קח, בשם ספר היכל הברכה, וכן כתב גם בספר זוהר חי' פרשת וישב (קפב): 'כי מרן הריב"ש טוב ראה אחד שחילל שבת ונתיירא לנפשו, כי אמר כשרואין עוברין לאיש ישראלי איזה עבירה ידע שיש אצלו שמץ מזה ושאל במתיבתא עלאה מה זה ואמר שגם הוא חילל שבת ששימש עצמו עם ת"ח הנקרא שבת כי הדקות נחשב לצדיק כעבירה חמורה ועיין מה שכתב בזה בספר מורי דודי צבי לצדיק על הזוה"ק'.

וז"ל הזוה"ק: 'אמר רבי שמעון, אלעזר, כל מלוי דבלעם חייבא, תקיפין אינון, והא אוקמוה חברייא, דכתיב (דברים לד י) ולא קם נביא עוד בישראל כמשה, ואמרו, בישראל לא קם, אבל באומות העולם קם, ומנו בלעם, והא אוקימנא מלה, משה לית דכוותיה בכתרין עלאין, בלעם לית דכוותיה בכתרין תתאין, דא בסטרא דקדושה, ודא בסטרא דשמאלא'. ד. ראה פירוש נוצר חסד לרי"א מקאמרנא (אבות ה, יט): 'אברהם ראש עולם התיקון ושורש כל מדות טובות, ובלעם ראש עולם המות וימלך באדום בלע בן בעור' (בראשית לו, לב) הוא עצמו בלעם, דעת דקליפה ושורש כל מדות רעות'. ה. ז"ל המאור עינים: 'כי הבעל שם טוב נבג"מ אמר, שהצדיק הגמור שאין רע בקרבו אין רואה שום רע על שום

נמצא שהמידות רעות שהיו בבלעם היה רואה בבנ"י, גם ע"י מדתו הרעה של רוח גבוהה היה מגדיל כל עבירה קטנה לעבירה גדולה וחמורה, דהיינו שהיה קודם מרומם את בנ"י למעלה הכי גבוהה ורמה ולפי מדרגתם החטא שלהם פגם גדול ונורא, כמו ששונא גדול מכוון להרע. ולהיפך משה רבינו ע"ה האוהב ישראל רואה תמיד זכות על בנ"י ומעריך המעש"ט שלהם כלפי הגוים ונמצא שאין כמוהם וכל עון גדול ממתק ומכפר וממליץ עבורם כמו אב רחמן המעלים עין מכל דבר לא טוב, וא"כ אז הברכות והקללות והתוכחות לא יצאו לפועל אם יצאו

ביאורים

נמצא, שהמידות רעות שהיו בבלעם היה רואה בבנ"י לצד היותו מקולקל בעצמו, גם ע"י מדתו הרעה של רוח גבוהה, היה מגדיל כל עבירה קטנה לעבירה גדולה וחמורה, דהיינו שהיה קודם מרומם את בני ישראל למעלה הכי גבוהה ורמה^ז, ולא היה מגדיל אותם מחמת שהוא אוהב אותם, אלא כדי להרע להם ולקטרג ולומר כי לפי מדרגתם החטא שלהם פגם גדול ונורא^ח, כמו ששונא גדול מכוון להרע אפילו שנראה שבא לשבחם^ט, ולהיפך משה רבינו ע"ה האוהב ישראל, רואה תמיד זכות על בני ישראל, ומעריך המעשים

טובים שלהם הגם שאינם בתכלית השלימות כלפי הגוים ונמצא שאין כמוהם. וכל עון גדול היה ממתק ומכפר וממליץ עבורם שבאמת העוון היה בשוגג ולא הבינו חומרת הדבר ולכן הוא חטא קטן, כמו אב רחמן המעלים עין מכל דבר לא טוב. וא"כ מיושב היטב למה לא היה באפשרי שמשה רבינו יברך את ישראל ובלעם ח"ו יוכיחן, כי אז הברכות והקללות והתוכחות לא היו במדת האמת ולא יצאו לפועל, כי אם יצאו הברכות ע"י משה רבינו אין זה ראייה לאמיתותן, כי משה רבינו היה רוצה

ציונים והערות

בשיט"ם'. ומעין זה מפורש בגמ' תענית (ז.): 'דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, מאי דכתיב נאמנים פצעי אוהב ונעדרות נשיקות שונא טובה קללה שקילל אחיה השילוני את ישראל יותר מברכה שבירכו בלעם הרשע אחיה השילוני קללן בקנה אמר להם לישראל והכה ה' את ישראל כאשר ינוד הקנה מה קנה זה עומד במקום מים וגזעו מחליף ושרשיו מרובין ואפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו אין מזיזות אותו ממקומו אלא הולך ובא עמהן דממו הרוחות עמד הקנה במקומו אבל בלעם הרשע בירכן בארז שנאמר כארזים (על מים) מה ארז זה אינו עומד במקום מים ואין גזעו מחליף ואין שרשיו מרובין אפילו כל הרוחות שבעולם נושבות בו אין מזיזות אותו ממקומו כיון שנשבה בו רוח דרומית עוקרתו והופכתו על פניו.'

ז. ראה מה שכתב רבינו לקמן תשי"ט: 'ענין בלעם השונא לישראל, וכל כוונתו לשבח ולרומם ולגדל מעלת בני ישראל אך כדי להגדיל אח"כ מדורת אש חטא העגל (ראה רש"י ות"א כד, א), היינו לומר שלפי גודל ערך מעלתם אז החטא בכפל כפליים, וגם כוונתו במה שהזכיר החשיבות של העתיד בזמן המשיח שיהיה מחיצתם לפנים ממחיצת מלאכי השרת (עין רש"י כג, כג), וכמעט שאין גדר יותר למדרגתם ומעלתם'. ח. ראה יסוד צדיק ערך ענוה ושפלות על רבינו מהרג"מ זיע"א: 'כשנסתלק רבינו הפצירו החסידים בבנו מרן מוהרג"מ זי"ע שימלא את מקומו, אולם הוא סירב. ואמר שרצונו שידונו אותו בשמים כאיש פשוט ולא כרבי'. ט. ראה מדרש ריש פרשת דברים (א, ב): 'ממחליק לשון זה בלעם שהחליק בנבואותיו וגבה לבם ונפלו

הברכות ע"י משה רבינו והתוכחה ע"י בלעם הרשע, כי גושפנקא דמלכא דוקא כשהצד המתנגד מודה ומסכים שאז לא יכול לערער.

ואמר לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל. שאהבה מכסה על כל פשעים מחמת שנחשבים לו כבנים. וכעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל, היינו כל האומות יאמרו ויתמהו מה פעל אל, גודל פעולתו של הקב"ה שיש לו עם כזה

ביאורים

ל'א הביט - הקב"ה און שביעקב, שכשהן עוברין על דבריו אינו מדקדק אחריהם להתבונן באוניות שלהם ובעמלן שהם עוברים על דתו, מחמת שאהבה מכסה על כל פשעים, מחמת שנחשבים לו כבנים יא. והוסיף ואמר (במדבר כג, כג): 'כַּעַת יֹאמֶר לְיַעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל מַה פָּעַל אֱל, היינו כל האומות יאמרו ויתמהו מה פעל אל, גודל פעולתו של הקב"ה שיש לו עם כזה יעקב וישראל, כי יכירו גדולתו של הקב"ה ע"י עמו, כאשר יראו איך גדולים מעשה אלקינו הם

כל הזמן רק לראות טוב בישראל ולברכם, וכן אם היה התוכחה ע"י בלעם הרשע לא היה בזה שום חידוש, כי בלעם הרשע היה רואה כל נדנוד חטא כעוון חמור. אבל כשבלעם השונא לישראל היה מברכם, ודאי חלו עליו כל הברכות כי גושפנקא דמלכא ניתן דוקא כשהצד המתנגד מודה ומסכים שאז לא יכול לערער'.

ואמר הכתוב (במדבר כג, כא): 'לֹא הִבִּיט אֶן בְּיַעֲקֹב וְלֹא רָאָה עִמָּל בְּיִשְׂרָאֵל', ופירש רש"י:

ציונים והערות

נברא מלאך רע, והם מלווים לאדם, ואיתא (שבת קיט): כשבא אדם מבית הכנסת לביתו מלוים אותו שני מלאכים מלאך טוב ומלאך רע וכשמוצא הכל מוכן מלאך טוב אומר יה"ר שיהי' כן לשבת הבא ומלאך רע אומר בע"כ אמן, וכן להיפך, ומצינו (בראשית לג, ט) גבי עשו שאמר אחי יהי לך אשר לך, פירש"י, כאן הודה לו על הברכות, וחשוב מאד שמלאך רע מאשר, ובלי מעוט עונות לא הי' כלל מלאך רע'. יא. בגמ' קדושין (לו): 'בנים אתם לה' אלהיכם בזמן שאתם נוהגים מנהג בנים אתם קרוים בנים אין אתם נוהגים מנהג בנים אין אתם קרוים בנים דברי ר' יהודה רבי מאיר אומר בין כך ובין כך אתם קרוים בנים, שנאמר בנים סכלים המה, ואומר בנים לא אמונן בם, ואומר זרע מרעים בנים משחיתים, ואומר והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי'. ורבינו אזיל כשיטת רבי מאיר, וכן פסק הרשב"א (שר"ת חלק א סימן קצד): 'ואע"ג דרבי מאיר ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה הכא רבי מאיר קרא קדייק'.

י. ראה ספר עשרה מאמרות להרמ"ע מפאנו (מאמר אס כל חי - חלק א סימן א): 'זה' פקד את שרה כאשר אמר ויעש ה' לשרה כאשר דבר. אמרו רבותינו ע"ה כל מקום שנאמר וה' הוא ובית דינו. במקום הזה כי אף על פי שהפקידה לשרה היתה מפועל הרחמים, הוצרך להמלך עם מדת הדין לפי שקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה... כי הנה השם הגדול בן ארבע אותיות ב"ה ידוע ומפורסם שהוא מיוחד למדת הרחמים והי"ו הנוספת במלת וה' היא עצמה אות של רחמים, ובאה למעט בגדרי הרחמים ולהוסיף בית דינו, וכמדומים אנו שהוא מעוט רחמים ואינו אלא רבוי רחמים שגם הבית דין מסכים לפעולה זו'. ומפורש להדיא שעיקר ההטבה הוא גם כשהמתנגד מסכים עם ההטבה. וראה עוד מה שכתב רבינו בפרשת חוקת תשל"ג: 'ובזה יובן מה שאומרים בליל שב"ק וזכנו לקבל שבתות וכו' ומתוך מעוט עונות, הלא יכולים לבקש שגם מעוט לא יהי'... אלא ידוע שמכל מצוה נברא מלאך טוב ומעבירה

יעקב וישראל, כי יכירו גדולתו של הקב"ה ע"י עמו, גדולים מעשה אלקינו הם עמו. וזה מתאים שיצא דוקא ע"י בלעם מעם נבר, יהלך זר ולא פיך (משלי כו, ב), ומלאך רע יענה אמן בע"כ. ודוקא בלעם שעינו רע ראה שאצל בני"א אין פתחיהם מכוונים זה כנגד זה (רש"י), דהיינו שיש לכל אחד עינים טובים ונוהרים לא להסתכל בתוכיות חבירו שלא להזיקם, וביניהם שוכן אהבה וריעות ושלוש וראויים שתשרה שכינה ביניהם. הגם שהיתה השכינה שורה על בלעם והיתה בגלות על גוי טמא, כדאי בשביל זה לכד להוציא בלעו מפיו, הסכמתו וחתימתו הנהוג במלכותא דארעא במלכותא דרקיעא (ברכות נח.).

ביאורים

מכוונים זה כנגד זה שלא יציץ לתוך אהל חבירו, דהיינו שיש לכל אחד עינים טובים ונוהרים לא להסתכל בתוכיות חבירו שלא להזיקם בעין הרע, וביניהם שוכן אהבה וריעות ושלוש וראויים שתשרה שכינה ביניהם. הגם שהיתה השכינה שורה על בלעם, והיתה כביכול נמצאת בגלות שורה על גוי טמא, כל זה היה כדאי בשביל זה לכד להוציא בלעו מפיו, הסכמתו וחתימתו על טובתם של ישראל, הנהוג במלכותא דארעא במלכותא דרקיעא, כי כשהצד המתנגד גם כן מסכים לטובה הרי הפסק מוחלט לגמרי"ד.

עמו ישראל י"ב. וזה מתאים שיצא דוקא ע"י בלעם שהיה מעם נבר ולא מזרע ישראל, כי כבר נאמר (משלי כו, ב), 'יהלך זר ולא פיך', ולכך עדיף שזר יהלל אותנו, והיה בלעם הרשע בבחינת מלאך רע יענה אמן בעל כרחו י"ג. ודוקא בלעם שעינו רע, ראה שאצל בני"א אין פתחיהם מכוונים זה כנגד זה, כמו שנאמר (במדבר כד, ב), 'וַיֵּשֶׁא בְלָעָם אֶת עֵינָיו וַיַּרְא אֶת יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן לְשִׁבְטֵי וְתַהֲי עָלָיו רוּחַ אֱלֹהִים', ופירש רש"י, 'שכן לשבטיו - ראה כל שבט ושבט שוכן לעצמו ואינן מעורבין ראה שאין פתחיהם

צינים והערות

יאבדו ובני ישראל ירשום וישבו תחתם ופיו הכשילו על מפלתם. יד. ראה גמרא ברכות (נח.). דרב ששת היה מאור עינים והמתין לקבל פני המלך, ורק כשנעשה שקט אמר שעתה המלך הגיע: 'דמלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא, דכתיב צא ועמדת בהר לפני ה' והנה ה' עבר ורוח גדולה וחזק מפרק הרים ומשבר סלעים לפני ה' לא ברוח ה', ואחר הרוח רעש לא ברעש ה', ואחר הרעש אש לא באש ה' ואחר האש קול דממה דקה. וראה עוד בזוה"ק רע"מ שאומרים לפני התקיעות (ח"ג צט): 'ואף על גב דכלא אתגלי קמי קודשא בריך הוא, לא בעי אלא בדינא, כלא כגוונא חדא עילא ותתא'.

יב. ראה פירוש רש"י בפרשת וזאת הברכה (דברים לג, ט) עה"פ: 'עמים הר יקראו - ע"י פרקמטיא של זבולון תגרי עובדי כוכבים באים אל ארצו והוא עומד על הספר, והם אומרים הואיל ונצטערנו עד כאן נלך עד ירושלים, ונראה מה יראתה של אומה זו ומה מעשיה, והם רואים כל ישראל עובדים לאלוה אחד ואוכלים מאכל אחד לפי שהעובדי כוכבים אלוהו של זה לא כאלוהו של זה ומאכלו של זה לא כמאכלו של זה ומתגיידין שם, שנאמר שם יזבחו זבחי צדק'. יג. ראה מה שכתב רבינו לקמן תש"ז: 'הברכות של השונא עושה רושם יותר מאוהב (עיין ד"ר א, ד), וניבא שכל שונאי ישראל

הענין של פי האתון. איתא (בכורות ה:): למה נתקדשו פטרי חמורים מפני שהם עזרו לבני ישראל בביות מצרים שאין לך אחד מישראל שלא חי' לו תשעים חמורים שהטעין עליו משוב מצרים.

הענין, שהכח של בלעם, שבני נטו ח"ו מהדרך הישר, ואחרי כל הניסים שהחמור מכיר אבוס בעליו (עי' ישעי' א, ג) והם לא מכירים א"כ ח"ו יש לו פתחון פה לקמרג ח"ו. הכלל כי מה שנמצא בבני שהם נומים מהדרך הישר לפעמים, ע"י הבחי' שנמצא בהם מהאתון הנוטה מהדרך, ולזה יש לו פתחון פה ח"ו.

ביאורים

ובזה אפשר לפרש הענין של פתיחת פי האתון, כיון שהכח של בלעם לבוא לקלל את ישראל ח"ו היה מחמת שבני ישראל נטו ח"ו מהדרך הישר, ואחרי כל הניסים שעשה לנו הקב"ה עדיין המרו את פיו, ומזה נעשה עליהם טענה שהם ח"ו יותר גרועים מהחמור, כיון שהחמור מכיר אבוס בעליו והם לא מכירים, וכמו שנאמר (ישעיהו א, ג): 'יָדַע שׁוֹר קִנְהוּ וַחֲמֹר אָבֹס בְּעֻלְיוֹ יִשְׂרָאֵל לֹא יָדַע עָמִי לֹא הִתְבּוֹנֵן', א"כ ח"ו יש לו פתחון פה לקמרג ח"ו. והוא הכלל כי מה שנמצא בבני ישראל שהם נומים מהדרך הישר לפעמים, הוא ע"י הבחינה שנמצא בהם חס ושלום שמן מהאתון הנוטה מהדרך, כלומר החומריות היא הגורמת להטות אותם מהדרך ולזה יש לו פתחון פה ח"ו טי.

מה הרמז בפתיחת פי האתון • חמור מכיר אבוס בעליו • פתיחת פי האתון להורות שהוא פיתח את ישראל לרע

יש להתבונן הענין של פתיחת פי האתון, והוא היה נס גדול מעת מעשה בראשית, וצריך ביאור מה היה התועלת בנס לטובת ישראל, דלכאורה הנס הזה היה רק לצורך הכלמת בלעם ולא לצורך בני ישראל. אמנם איתא בגמרא בכורות (ה: טי), טעם למה נתקדשו פטרי חמורים, מפני שהם עזרו לבני ישראל בביות מצרים, שאין לך אחד מישראל שלא חי' לו תשעים חמורים שהטעין עליו משוב מצרים, ונמצאנו למדים מזה, שבעת שבני ישראל יצאו ממצרים היה החומריות מוכן לסייע בעדם לעבודת ה'.

ציונים והערות

נוק' דקל', והחמור לצד היותו בצד ימין יותר ממוחק מהאתון, ולכן האתון הוא המקטרג, ראה זוה"ק בפרשתנו פרשת בלק (ר:): 'והיינו דאמר רבי יצחק אמר רבי יהודה, באלין כתירין תתאין אית ימינא ואית שמאלא. מסטרא דימינא חמרי, כמה דאוקימנא. ומסטרא דשמאלי אתני ותאנא, עשרה אינון לימינא, ועשרה לשמאלא. ודא הוא דאמר רבי יוסי, יוסף כד אתפרש מאביו, ידע בחכמתא דלעילא, ברזא דכתירין קדישין עלאין. כיון דהוה במצרים,

טו. ז"ל הגמ': 'אמר ר' חנינא, שאלתי את ר' אליעזר בבית מותבא רבא, מה נשתנו פטרי חמורים מפטרי סוסים וגמלים, א"ל גזירת הכתוב היא, ועוד שסייעו ישראל בשעת יציאתם ממצרים, שאין לך כל אחד ואחד מישראל שלא היו עמו תשעים חמורים לובים טעונים מכספה וזהבה של מצרים'. טז. רבינו סתם ולא פירש מה הכונה האתון הנוטה אל הדרך, ואולי אפשר לבאר בכונתו דלפי המבואר בזה"ק החמור הוא בחינת זכר דקל' והאתון הוא בחינת

ועבשיו שאמר חטאתי כי לא ידעתי כי אתה נצב לקראתי, ומן השמים נטתה, וחנם הכיתי לאתון שלא נטתה מרצונה, בזה נפתח פי האתון היינו אדרבה שנסתם פיו של בלעם מלקטרג, ונפתח פיו של האתון למה הכיתי מפני הנטיה חנם, ואדרבה החמור עוזר להם להוציא משוב מצרים ועי"ז מעלים החומרות ומהפכים לטוב, והוא בחי' ירידה צורך עליה.

כמו שספר תורה שכתבו מין ישרף (גיטין מה:). כמו"כ אסור לשמוע דברי תורה

ביאורים

הקב"ה פותח את פי האתון אדרבה לקטרג עליו, שהיצר הרע וגונדא דיליה הם המסתים את ישראל להיות נטבעים בתוך החומרות, והם אדרבה מבקשים ליקח את החומרות ולקיים בזה תורה ומצוות, והוא החומרות הוא תמיד בחינת ירידה צורך עליה, כי תכלית החומרות לזכות את ישראל כשמקיימים על ידו תורה ומצוות

ההבל המרעיל של ברכות בלעם גרמו לחטא בנות מואב

יש לדעת כי כמו שספר תורה שכתבו מין ישרף (גיטין מה:). כמו כן אסור לשמוע דברי תורה מרשע (עי' רמב"ם הל' ת"ת פ"ד הא"י,

ועבשיו שאמר בלעם (במדבר כב, לד): 'חטאתי כי לא ידעתי כי אתה נצב לקראתי, ומן השמים נטתה, כלומר בלעם הרשע הודה שלא ישראל אשמים בשקיעתם בחומרות כי יש כאן יצר הרע שמטה את האדם לדרך הרע, וחנם הכיתי לאתון שלא נטתה מרצונה, בזה נפתח פי האתון, היינו אדרבה שנסתם פיו של בלעם מלקטרג, ונפתח פיו של האתון לקטרג דוקא על בלעם למה הכיתי מפני הנטיה חנם, ואדרבה כשם שביציאה ממצרים היה החמור עוזר להם להוציא משוב מצרים כן עתה האתון היה בעד ישראל, ועל ידי זה מעלים החומרות ומהפכים לטוב, כלומר בלעם הרשע מקטרג על שבני ישראל שוקעים ח"ו בחומרות, אבל

ציונים והערות

דכתיב, (זכריה ט) עני ורוכב על חמור ועל עיר בן אתונות, אתנת חסר, עשרה דכילין כחד'. יז. ראה גמרא עבודה זרה (טז:): 'תנו רבנן כשתפס ר"א למינות העלהו לגרדום לידון וכו', אמר לו רבי עקיבא, רבי תרשיני לומר דבר אחד ממה שלימדתי אמר לו אמור, אמר לו רבי שמא מינות בא לידך והנאך ועליו נתפסת אמר לו עקיבא הזכרתי פעם אחת הייתי מהלך בשוק העליון של ציפורי ומצאתי אחד ויעקב איש כפר סכניא שמו אמר לי כתוב בתורתכם לא תביא אתנן זונה [וגו'] מהו לעשות הימנו בהכ"ס לכהן גדול ולא אמרתי לו כלום אמר

אוליף בההיא חכמתא דלהון, באינון כתרין תתאין, היך אחידן אינון דימינא, ואינון דשמאלא. עשרה דימינא ועשרה דשמאלא חמרי ואתני. ובגין כך רמז לאבוי ממה דאוליף תמן, דכתיב (בראשית מה) ולאביו שלח כזאת עשרה חמורים וגו'. אמר רבי יוסי, אינון דימינא כלילן כלהו בחד, דאקרי חמור. והאי הוא ההוא חמור, דכתיב, (דברים כב) לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו. והאי הוא חמור, דזמין מלכא משיחא למשלט עליה, כמה דאוקימנא. ואינון דשמאלא, כלילן כלהו בחד דאקרי אתון, דהא מסטרהא נפיק עירה, קטרוגא דדרדקי, כמה דאוקימנא. והיינו

מרשע (עי' רמב"ם הל' ת"ת פ"ד ה"א), שהבל שלו מרעיל ומטמא וסכנה להשומעים דברים שלו. ודברי בלעם שבירך לבנ"י ע"פ הדיבור, מ"מ הבל פיו גרם החטא לזנות עם בנות מואב מחמת שהמודות שבנפשו הטמא יוצאות עם הדיבור ונכנסים להשומעים והלהיבו כמו אש בנעורת ויותר גרוע משיחת חולין שלו.

התכלית של בלעם והמגפה בישראל מעצתו, שיבא פנחס על שכרו ויזכה להיות אליהו מאחר שמסר עצמו למיתה על קידוש השם ברבים, וזכה לעצור המגפה בישראל, וזכה לכהונה וברית שלום היינו נצחיי עם גופו (עי' מדרש כאן) וזכה להיות ציר נאמן לבשר בשורות טובות ולבוא עם הגואל בב"א.

ביאורים

בסוף הכל היה לטוב שיזכה פינחס לברית שלום

מכל דבר יוצא תכלית טוב בעולם אפילו מהחטא, והתכלית של בלעם והמגפה שנפלו בישראל מעצתו, היה לזה תכלית טובה שיבא פנחס על שכרו ויזכה להיות אליהו, מאחר שמסר עצמו למיתה על קידוש השם ברבים, וזכה לעצור המגפה בישראל, וזכה לכהונה וברית

שהבל שלו מרעיל ומטמא וסכנה להשומעים דברים שלו"ח. ודברי בלעם שבירך לבני ישראל על פי הדיבור, מ"מ הבל פיו גרם החטא לזנות עם בנות מואב, מחמת שהמודות שבנפשו הטמא יוצאות עם הדיבור ונכנסים להשומעים והלהיבו את אש התאוות בקרב בני ישראל כמו אש בנעורת, ולשמוע דברי תורה מפיו יותר גרוע משיחת חולין שלו ה"י"ט.

ציונים והערות

רבנו ועמדתי קרוב מאד אליו, והבל פי הגיע אליו, נכנס לתוך פיו. נרתעתי לאחורי. ידעתי, וכפי ששמעתי גם מרבנו שדיבוריו של אדם אחוזים וקשורים במחשבותיו. קרא ואמר, מפיסני: טוב מאד... (זייער גוט...) עצר והוסיף: לי זה לא מזיק... כל דיבורי האדם עם מחשבותיהם מתבטלים עם בואם אל תוכי. וסיפר רבנו, שהיה אחד מבעלי המדריגות אצל אביו הרה"ק רבי מרדכ"לה, ואמר לו אביו ז"ע: אתה אינך יכול עדיין לשוחח עם בני אדם, כי אינך יכול עדיין לבטל הדיבורים, כי הדיבורים עטופים במחשבות האדם ויכולים להזיק. יט. ראה לקו"א תניא פרק ח. כ. ראה תרגום יונתריש פרשת פינחס (כה, יב): 'בְּשִׁבוּעָא אֵימַר לֵיהּ מִן שְׁמֵי הָאֲנָא

לי כך לימדני [כי] מאתנן זונה קבצה ועד אתנן זונה ישובו ממקום הטנופת באו למקום הטנופת ילכו והנאני הדבר על ידי זה נתפסתי למינות'. וראה עוד רמב"ם (ת"ת ד, א): 'וכן הרב שאינו הולך בדרך טובה אף על פי שחכם גדול הוא וכל העם צריכין לו אין מתלמדין ממנו עד שובו למוטב, שנאמר כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא, אמרו חכמים אם הרב דומה למלאך ה' צבאות תורה יבקשו מפיהו אם לאו אל יבקשו תורה מפיהו'. וראה עוד ספר אמרי פנחס (שער ה - עניני לימוד התורה אות יב): 'בשם הרב מוטב לילך בטל ממה שילמוד אצל רב רשע'. יח. ראה יסוד צדיק (עמוד קל): 'סיפר הרה"צ רבי אלי' זצ"ל פעם שוחחתי עם

ביאורים

שלוש, היינו שיהיה לו שלום נצחיי עם גופו
ולא יתפרק מחמת התנגדות החלקים (עי'
מדרש כאן) כא, וזכה להיות ציר נאמן לבשר
בשורות טובות כב, ולבוא עם הנואל בב"א כג.

ציונים והערות

לשון דם מפקד פקיד (כתובות ו) היינו כל בשורות
טובות כנוסים בו וכל מי שמבשר בשורה טובה
נתלבש בו אליהו ז"ל. וכן מבואר במאור עינים
(פרשת ויצא): 'כי באמת איש המגיד בשורה טובה
נתלבשה בו בחינת ניצוץ אליהו ממש כי הוא
המבשר כל הבשורות טובות שבעולם רק שמתלבש
בהמגיד ההוא כי בחינת אליהו הוא מששת ימי
בראשית רק שנתלבשה אחר כך בפנחס כנודע'.
כג. כמו שנאמר (מלאכי ג, כג-כד): 'הנה אנכי שלח לך
את אֱלֹהֵי הַנְּבִיאִים לִפְנֵי בֹא יוֹם ה' הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא, וְהַשִּׁיב לִב אָבוֹת עַל בְּנִים וְלִב בְּנִים עַל אָבוֹתם'.

גזר ליה ית קימי שלם ואעבדיניה מלאך קיים וייחיי
לעלמא למבשרא גאולתא בסוף יומיא'. כא. ראה
מדרש (כא, ג): 'לפיכך בא הכתוב ליחסו פנחס בן
אלעזר בן אהרן הכהן לכך אמר הנני נותן לו את
בריתי שלום, שעדיין הוא קיים'. וראה עוד מלבי"ם
(שופטים ו, כג): 'ויאמר לו ה' שלום לך - השלום הוא
הפך המות שסבתו הוא פירוד והתנגדות היסודות,
וכשיש שלום במוסדי הגויה ובין הגוף והנפש אין
אסון כמ"ש הנני נותן לו את בריתי שלום'.
כב. ראה ספר דגל מחנה אפרים (דרוש לפורים ד"ה וגם):
'כי ידוע אליהו הוא שר פקיד על כל בשורות טובות

הקריאה מעוררת

מקוה מטהר המחשבות

כי ע"י המחשבה הרעה נצטלם ונרשם על הגוף, ולזה מועיל מקוה לטהר ממחשבות זרות מכיון
שהמקוה מקיף הגוף מכל סביביו מטהרו מהרשימה של המחשבה שנרשם בגוף.

הוראות למעשה

- משה רבינו היה שורש כל המדות טובות ובלעם היה שורש כל המדות רעות שבעולם.
- אדם טוב רואה בחבר שלו טוב ומי שרואה להיפך סימן שאינו מחטובים.
- ע"י נאווה מגדיל האדם החטאים שלו כי הרי הוא גדול וחשוב בעיניו וחטאיו חמורים יותר.
- יש מעלה שגם הסט"א תסכים לכרכה ולא יהיה מערער על זה.
- אומות העולם מתפעלים איך הקב"ה ברא לו עם חשוב כזה.
- עיקר העין טובה לא להסתכל בתוכיות חבירו אלא לנהוג באהבה ובחיבה.
- אדם הנהוג בחומריות נדבק בקליפת האתון הנוטה מן הדרך.
- בני ישראל הוציאו צ' חמורים לובים מכספה וזהבה של מצרים כלומר זיכנו את החומריות.
- אפילו דברי תורה מפי אדם רשע עלולים להזיק.
- תכלית הפרשה היתה לטובה שפינחם זיכה לכרית שלום.

ואלה יעמדו על הברכה ידידינו הנכבדים
שהרימו תרומתם קודש להוצאת הגליון

נדבת ידידנו החשוב

הרב יצחק מרדכי ב"ר אליעזר דייטש שליט"א

לרגל שמחת

הולדת הבת

בשעטו"מ